

Mr. Admir Muratović

PROZODIJSKE KARAKTERISTIKE U GOVORIMA UČENIKA BEHRAM-BEGOVE MEDRESE

DOI: 10.58584/2490-3752.2015.1.1.105

SAŽETAK

Akcent ili naglasak znači isticati jedan slog u riječi jačinom i visinom u odnosu na ostale slogove, dok je akcentuacija ili prozodija (< grč. prosodia = naglašavanje) dio nauke o jeziku koja predstavlja sve osobine naglašenih, ali i nenaglašenih, slogova, te odnose među njima. U savremenome bosanskom jeziku postoje četiri vrste akcenta: kratkosilazni, kratkouzlazni, dugosilazni i dugouzlazni. U ovome radu analizirali smo najizraženije prozodijske karakteristike govorâ učenika Behram-begove medrese, koji dolaze iz raznih krajeva našega kantona, pa i šire. Prema tome, oni svojim govorom uglavnom predstavljaju karakteristike govorâ cjelokupnog stanovništva mjesta iz kojih dolaze. Određeni broj grešaka registriranih u njihovim govorima vezan je za gotovo cijeli naš kanton; posebno njegov ruralni dio, dok su neke greške vezane samo za neka mjesta. Primijećeno je da su akcenatske pogreške, te općenito jezičke greške, više zastupljene kod učenika nižih razreda nego kod starijih učenika. Posebna zasluga za to pripada kvalitetnim predavanjima iz predmeta *Bosanski jezik i književnost*, te uspješnom radu mnoštva sekcija u sklopu vannastavnih aktivnosti: Žurnalistička sekcija, Recitatorska sekcija, Prevodilačka sekcija, Debatna sekcija itd.

Ključne riječi: medresa, akcent, naglasak, akcentuacija, prozodija, intonacija, slog, enklitike, proklitike, akcenatski dubleti

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja u ovome radu su najizraženije akcenatske karakteristike u govorima učenika Behram-begove medrese u Tuzli.

1.2. Cilj i zadaci istraživanja

U Behram-begovoj medresi se školuje više od pet stotina učenika, koji dolaze iz različitih gradova i sela našega kantona, ali i izvan njega (Tešanj, Maglaj, Zenica, Olovo, Žepče itd.). Većina njih u svome govoru manifestira karakteristike govora mjesta iz kojih dolaze. U ovome radu imamo namjeru analizirati akcenatske karakteristike tih govora, koje vrlo često odstupaju od akcenatske norme našega jezika.

1.3. Metode rada

U ovom radu koristili smo se sljedećim metodama: komparativna metoda, metoda analize i metoda izvođenja zaključaka.

2. STRUKTURA RADA

2.1. Definicija i vrste akcenata u bosanskome jeziku

Akcent ili naglasak znači isticati jedan slog u riječi jačinom i visinom u odnosu na ostale slogove. U savremenome bosanskom jeziku postoje četiri vrste akcenta:

- kratkosilazni – *krùška*,
- kratkouzlazni – *nàmāz*,
- dugosilazni – *lôgor*,
- dugouzlazni – *gláva*.

U vezi s rasporedom akcenata u riječi razlikuju se jezici s vezanim i jezici sa slobodnim akcentom. U jezicima s vezanim akcentom mjesto akcenta je fiksirano, jasno utvrđeno, dok akcent u jezicima sa slobod-

nim (pokretnim) akcentom može doći na bilo kojem slogu u riječi, ali po utvrđenim pravilima. Po ovome kriteriju, standardni bosanski jezik ima samo djelimično slobodnu akcentuaciju. Uzlazni i silazni akcenti ipak su, na neki način, vezani za određene slogove.¹

2.2. Silazni akcenti mogu doći samo na prvom slogu

organizâtor, asistênt, kalodônt, kontinênt, komandânt

Prema pravilima raspodjele akcenata u bosanskom jeziku, silazni akcenti mogu doći samo na prvom slogu, dok je posljednji slog uvijek nenaglašen. Stoga je ovakvo akcentiranje riječi u standardnom bosanskom jeziku neispravno, iako je ono veoma frekventno u razgovornome stilu našega jezika, čak i kod obrazovanih ljudi.² Njihovi ispravno akcentirani oblici trebalo bi da izgledaju ovako:

organizâtor, asistent, kalòdont, kontinènt, komàndant.

Shodno ovome pravilu, izgovori i sljedećih riječi primijećenih kod učenika, neispravni su:

Sociolôgija, biolôgija, razgovârâ (3. lice jd. prez. glagola *razgovarati*), *pregovârâ* (3. lice jd. prez. glagola *pregovarati*), *obavješâtâvâm* (1. lice jd. prez. glagola *obavještavati*), *akadêmija, diplomîranî*.

Spomenute riječi trebalo bi akcentirati na ovaj način:

Sociològija, biològija, razgòvârâ (3. lice jd. prez. glagola *razgovarati*), *pregòvârâ* (3. lice jd. prez. glagola *pregovarati*), *obavjêštâvâm* (1. lice jd. prez. glagola *obavještavati*), *akadèmija, diplòmîranî*.

Među navedenim riječima imali smo i nekoliko riječi neslavenskog porijekla; uglavnom su to bili tzv. *evropeizmi*. Bez obzira na njihovo

1 Asim Peco, *Osnovi Akcentologije srpskohrvatskog jezika*, Naučna knjiga, Beograd, 1985., str. 19-20.

2 Asim Peco ovakvo akcentiranje objašnjava na dva načina:
a) U pitanju je uticaj govora sa neprenesenom akcentuacijom (O ovoj pojavi će i kasnije biti riječi),
b) U pitanju je izgovor obrazovanih predstavnika našeg jezika koji poznaju izvorni izgovor ovakvih riječi, te čuvaju taj izgovor i u našem jeziku.
Ibidem, str. 48.

porijeklo, one se uklapaju u akcenatski sistem bosanskog jezika, kao i slavenske riječi; izgovaraju se s kratkouzlaznim akcentom u unutar-njem slogu (akcent nije ni na prvom ni na posljednjem slogu; *asistènt, kòmputjer*), a ne s kratkosilaznim, dugouzlaznim ili, pak, dugosilaznim akcentom: *komandànt, teràpija, akadēmija*.

Prema spomenutom akcenatskom principu bosanskog jezika, primijećeno je da učenici pogrešno izgovaraju i sljedeće riječi:

filozòfskī, tèlefōn, tèlefōnskī, bìlijār, pèdagōškī, èkonōmskī, satelīt, satelītskā ili sàtelitskā, sàndale, àgrèsija.

Ove riječi trebalo bi akcentirati na sljedeći način:

filòzofskī, telèfōn, telèfōnskī, bìlijār, pedàgōškī, ekònomskī, satèlit, satèlitskā, agrèsija.

2.3. Akcenti naziva nekih država

Nazivi pojedinih država se, također, izgovaraju s kratkouzlaznim akcentom na unutarnjem slogu, a ne s dugosilaznim akcentom na pretposljednem slogu, što je primijećeno u govorima naših učenika:

Makedōnija, Jugoslāvija, Austrālija, Indonēzija

umjesto

Makèdōnija, Jugòslāvija, Àustrālija, Indònēzija

2.4. Novoštokavsko prenošenje akcenta

Silazni akcenti jesu nekada u riječima našega jezika mogli dolaziti i na neke druge slogove osim prvog. Tako i danas u govorima nekih naših mjesta, uglavnom u ruralnim, možemo primijetiti ovakav raspored akcenata:

vodê umjesto vòdē, rùkê umjesto rúkē, razgovârâ umjesto razgòvārā.

Sve do 14. st. u bosanskome jeziku postojala su samo dva silazna akcenta i još jedan stari akcent tzv. *metatonijski akut* (~). Od 14. st. dolazi do pomjeranja silaznih akcenata za jedno mjesto prema naprijed, te su tako nastala još dva uzlazna akcenta: kratkouzlazni i dugouzlazni. Silazni akcenti su prenošenjem za jedno mjesto prema početku

postajali uzlazni, a na mjestu prenesenog dugosilaznog akcenta ostajala bi nenaglašena dužina:³

rúkê, Makêdônija, obavjêštāvâm, razgòvārā.

Spomenuto prenošenje akcenata ka prednjem slogu naziva se *novostočavsko prenošenje*.

Ove nenaglašene dužine mogu doći samo poslije naglašenog sloga – postakcenatske ili poslije akcenatske dužine, dok predakcenatskih dužina u standardnom bosanskom jeziku nema, jer je na njih prenesen silazni akcent s unutarnjeg sloga, kao što smo i vidjeli u predašnjim primjerima.

2.5. Predakcenatske i postakcenatske dužine

Koliko god je važno utvrditi tačan akcentat u riječi i njegovo pravo mjesto, isto toliko je važno i odrediti i postakcenatske dužine, koje se inače označavaju jednom crticom iznad vokala (ā).

U nekim slučajevima primijećeno je da učenici izgovore riječ ispravno je akcentirajući, ali zanemare dužinu:

*kòverta **umjesto** kòvērta.*

Ili, upotrijebe dužinu tamo gdje ne treba da bude: *krèvèt **umjesto** krèvet, dānās **umjesto** dānas, špòrèt umjesto šporet.*

U standardnom bosanskom jeziku moguće su samo postakcenatske dužine. Međutim, kod izgovora nekih oblika riječi kod naših učenika zabilježene su i predakcentaske dužine:

rúkê, glāvê > neizvršeno novoštokavsko prenošenje akcenta o kojem je ranije govoreno

nājbòljī (op.a. O pogreškama pri akcentiranju superlativa pridjeva bit će još riječi.)

3 Dževad Jahić i dr., *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.god., str. 120-121.

2.6. Riječi s dva akcenta

Posebno je zanimljiva zakletva Allahom kod pojedinih učenika:

*Alláhá mi **umjesto** Alláha mi.*

I u izgovoru sljedeće riječi registrovana su dva akcenta: *nàzâd **umjesto** nàzād.*

Poznato je da se u izuzetnim slučajevima u nekim našim riječima (nekim složenicama i orijentalizmima) mogu naći i dva akcenta, ali ne i u predašnjim situacijama:

Národnoslobòdilačkī, alèjhissèlām.

2.7. Akcenatski dubleti

U našem jeziku neke riječi mogu imati dvije vrste akcenata. To su tzv. akcenatski dubleti.

Ovakve dublete primijetili smo i u izgovoru naših učenika:

ôn/òn, mène/mènē, tèbe/tèbē, sèbe/sèbē, vûci/vúci.

Međutim, primijećeni su i akcenatski dubleti koji su neispravni:

satel'itskâ/sâtelitskâ **umjesto** satèlitskâ, dàjũ/dájũ umjesto dâjũ (prez. 3. lica množ. od glagola *dati/davati*).

Zanimljivo je da *Rječnik bosanskog jezika*, u izdanju Instituta za jezik Sarajevo, glagol *postojati* bilježi sa čak tri moguća akcenta:

pòstojati/póstojati/postòjati.

Isto je i s prezentom ovoga glagola:

pòstojīm/póstojīm/postòjīm.

2.8. Akcent riječi u kojima je došlo do zamjene jata s ije

U ijekavskom izgovoru bosanskog književnog jezika u dvosložnoj zamjeni jata (sa *ije*) pojavljuju se dvije vrste akcenata:

- a) kratkosilazni akcent na prvome slogu: *snljeg*,
- b) kratkouzlazni akcent na unutarnjem slogu (drugom ili trećem obično): *bijelo*.⁴

Primijećene pogreške kod učenika u ovom kontekstu su:

- gubljenje naglašenog vokala *i* u pojedinim riječima koje nakon toga bivaju izgovorene jednosložno, s dugosilaznim akcentom: *bjel*, *rječ*, *vjek*,
- izgovaranje riječi s naglašenim vokalom *i* umjeso samo s *je*: *U ovom slučaju vokal e bi trebalo da bude naglašen: rječnik/rîječnik* umjesto *rjèčnik*,
- negubljenje naglašenog vokala *i*, ali je na njemu dugosilazni akcent umjesto kratkosilaznog: *ljevak* umjesto *ljevak*.

2.9. Akcent orijentalizama

S obzirom na to da učenici u Medresi izučavaju i islamske nauke, upotreba orijentalizama kod njih je učestalija nego kod učenika drugih škola. Naprimjer, sami nazivi nekih predmeta su orijentalizmi, a i mnogobrojni vjerski termini, koji su svakodnevno u upotrebi među učenicima, također su orijentalizmi. Primijećene su greške i u vezi s tim riječima:

àhlāk umjesto *ahlāk*, *tèvhîd* umjesto *tevhîd*⁵, *mèvlūd* umjesto *mèvlūd*, *tèdžvîd* umjesto *tèdžvîd*, *čõrba* umjesto *čõrba*, *sàndale* umjesto *sandále*, *fàkih* umjesto *fèkih*.⁶

Posebno je bitno naglasiti kako učenici izgovaraju riječ *hatib*, jer mijenjajući joj akcent, mijenjaju joj i značenje, a da toga nisu ni svjesni. Želeći ovu riječ upotrijebiti u značenju *pripovjedač*, *govornik*, kažu *hátib*, a to je jedan sasvim drugi orijentalizam u značenju *zaručnik*. Ispravno akcentirana ova riječ u prvom značenju glasila bi *hàtib*.

4 Ibid., str. 124

5 U našem jeziku postoji još jedna veća pogreška kod ove riječi. Vrlo često je izgovaranju sa zamjenom slogova (metateza) *tehvîd*. Problem je veći time što ovakav oblik ove riječi u izvornom arapskom jeziku ima sasvim drugo značenje: *pojehuditi se*, *postati jevrej*.

6 Kod ovoga primjera, osim što je pogrešno akcentiran slog, došlo je i do alternacije vokala **e** u **a**.

Primijećeno je i neispravo izgovaranje riječi *tarikāt*, u značenju *pravac u sufizmu* (islamskom misticizmu), u kosim padežima:

tarikāta umjesto *tarikata* (gen. jd.)

tarikātu umjesto *tarikatu* (dat. i lok. jd.)⁷

2.10. Akcent može promijeniti značenje riječi

Vidjeli smo kako akcent može imati i semantičku funkciju – utiče na značenje pojedinih riječi. Posebno moramo biti oprezni u ovakvim situacijama. S tim u vezi, zabilježili smo još jednu pogrešku:

On *līči* na njega. / On *līčī* na njega.

Ispravno akcentiran glagol je u drugoj rečenici, jer prvi znači *bojiti, farbati*.

2.11. Prenošnje akcenta na proklitike

U vezi s proklitikama u govorima učenika zapaženo je sljedeće:

- Prisutnost i starog i novog prenošenja akcenta na proklitike:
ù škōlu, ù grād;
- Neprenošenje akcenta na odričnu riječcu *ne* s arhaičnih glagolskih oblika – oblici koje izgovaraju sa silaznim akcentom na nekom drugom slogu osim prvog;
ne omoguċāvām, ne odgovārām;
- Prenošnje akcenta na riječ ispred u situacijama u kojima to ne bi trebalo činiti:
dā idēmo dā vidīm umjesto *da idēmo da vīdīm*.

U sljedećim primjerima zabilježeno je prenošenje akcenta na proklitike, ali je izostala dužina na riječima s kojih je akcent prenesen:

zà vas, zà nas **umjesto** *zà vās i zà nās*.

7 *Tarikat* < ar. طريقَة – put, pravac, način

2.12. Akcent pojedinih domaćih toponima

Izgovor toponima trebalo bi da bude prilagođen načinu izgovora njihovih žitelja. Shodno tome, nije za očekivati da znamo ispravno izgovoriti sve toponime ni unutar naše zemlje, a kamoli šire (sve gradove, sela, naselja itd.). Međutim, pri izgovoru općepoznatih toponima ne bi trebalo praviti greške. U vezi s tim, primijetili smo sljedeće greške:

Màglāj **umjesto** *Màglaj*, *Kozárac* **umjesto** *Kòzarac*, *Vàreša* (gen. jd. od *Vàreš*) **umjesto** *Varèša*, *Sàrājevu* (lok. jd.) **umjesto** *Sàrajevu* i hidronim *Ūna* **umjesto** *Ūna*.

2.13. Akcent superlativa

U standardnom bosanskom jeziku pridjevi u superlativu akcentiraju se s kratkosilaznim akcentom, odnosno s dugosilaznim akcentom na prvom slogu – *nâj*:

nâjbolji, *nâjbrži*/*nâjbolji*, *nâjbrži*.

Međutim, zapaženo je da učenici koriste pojedine pridjeve u superlativu i s dugouzlaznim akcentom: *nájbolji*, *nájbrži*.⁸

2.14. Akcent deminutiva

Kod deminutiva su, također, zapaženi ostaci staroštokavskog akcentiranja:

iglìca **umjesto** *ìglica*, *igrìca* **umjesto** *igrica*, *gumìca* **umjesto** *gùmica*.

2.15. Neispravno korištenje anglizama *skor* i *korner*

Anglizam u našem jeziku *skor* u značenju *rezultat*, *uspjeh* učenici izgovaraju s kratkosilaznim akcentom, dok ranije spomenuti *Rječnik bosanskog jezika* ovu riječ bilježi s dugosilaznim akcentom, shodno njenom izgovoru u izvornom jeziku:

skòr/skôr.

8 Superlativ višesložnih pridjeva mogu imati i dva akcenta: *nâjobuhvâtijni* / *nâjobuhvâtijni*, *nâjkomplêtijni* / *nâjkomplêtijni*.

A anglizam *korner* u značenju *udarac iz ugla u fudbalu ili rukometu* učenici koriste s kratkouzlaznim akcentom na prvom slogu i dužinom na posljednjem slogu, dok se u *Rječniku* ova riječ navodi s istim akcentom, ali bez postakcentaske dužine:

kòrnêr/kòrner.

3. OSTALE UČESTALIJE AKCENATSKE POGREŠKE UČENIKA

Sada ćemo navesti još neke riječi kod kojih učenici prave greške u akcentu, bez detaljnih pojašnjavanja karaktera i uzroka tih pogrešaka.

Pogrešno akcentirano	Ispravno akcentirano	Pogrešno akcentirano	Ispravno akcentirano
čovjèka (gen. jd.)	čòvjeka (gen. jd.)	tòrba	tórba
progovóri (imperativ)	progovòri	šporèta (gen. jd.)	špòreta
progovòri (prezent)	progòvorī	òslānjām (prezent)	òslanjām (prezent)
pròfesore (vok. jd.)	pròfesore (vok. jd.)	sāndale	sandále
hémija	hêmija	snîmak	snimak
objàsni	objásni	dòkāz	dókaz
òbjasnīm	òbjāsnīm	kīčma / kíčma	kīčma
gūžva	gûžva	časni	časni
Sūnce	Sûnce	agrēsija	agrèsija
tókom	tòkom	òdmoran	òdmōran
gòst	gôst	ùmoran	ùmōran

sòka / sóka (gen. jd.)	sôka (gen. jd.)	dìgrēsija	digrēsija
hóra (gen. jd.)	hôra (gen. jd.)	ùspjēšan	ùspješan
gòla (gen. jd.)	góla (gen. jd.)	ùspjēšnōst	ùspješnōst
gòlovi (množ.)	gólovi (množ.)	ràzbijen	razbijen
teràpija	terápija	vjerovàtno	vjërovàtnō
nêki	nêki	nježan	njéžan
zdràvlje	zdrâvlje	nježnōst	njéžnōst
gròžđe	grôžđe	břz	břz
níje	nìje	vràtima	vrátima
znâči (3. lice jd. prez.)	znâči (3. lice jd. prez.)	ùspjēha (gen. jd.)	ùspjeha
dolàziti	dòlaziti	póučan	pòučan
prolàziti	pròlaziti	ràspremim	ràsprēmīm
dócent	dòcent	pèriod	perìod
nóvosti	nòvosti	spēcificnōst	specìfìčnōst
dívno	dívno	spēcifican	specìfìčan
kòristīm	kòristīm	adolescèncija	adolescèncija
partnèra (gen. jd.)	pàrtnera (gen. jd.)	adolescènt	adolèscent
próblem	pròblēm	ósvrta (gen. jd.)	òsvrta (gen. jd.)
krèvèta (gen. jd.)	krèveta (gen. jd.)	cřn	cřn

dávno (pril.)	dávno (pril.)	křv	křv
stvârno (pril.)	stvârno (pril.)	cřkva	cřkva
bóda (gen. Jd.)	bôda (gen. jd.)	prógram	prògram
ônda	ôndā	pótpis	pòtpis
pòďem	pôďem	grêda	gréda
băšča	bášča	răčunali smo	račùnali smo
sádrži/sadřži (prez.)	sàdrži	òdsutan	òdsŭtan
obrázac	obrâzac	polugòdište	polugòdište
znâtiželjan	znatiželjan	sposóbnost	sposóbnôst
prìpravnik	prìprâvnik	zàpamtio	zàpâmtio
ùpravnik	ùprâvnik	pósudba	pòsudba
přli su	přli su	vèoma (pril.)	veòma (pril.)
godíšte	gòdište/gòdište		

4. ZAKLJUČAK

Akcent ili naglasak znači isticati jedan slog u riječi jačinom i visinom u odnosu na ostale slogove. U savremenom bosanskom jeziku postoje četiri vrste akcenta: kratkosilazni, kratkouzlazni, dugosilazni i dugouzlazni.

Standardni bosanski jezik ima djelimično pokretnu akcentuaciju: uzlazni i silazni akcenti na izvjestan način vezani su za pojedine slogove po jasno definiranim pravilima.

U govoru učenika Behram-begove medrese zabilježene su sljedeće greške u akcentuaciji:

- o Akcentiranje nekih drugih slogova, osim prvog, silaznim akcentima:
organizâtor, asistênt, kalodðnt, kontinênt, komandânt, akadêmiya, obavješâtâvâm;
- o Akcentiranje naziva pojedinih država dugosilaznim akcentom na unutrašnjem slogu: *Makedônija, Jugoslâvija, Austrâlija, Indonêzija;*
- o Neizvršeno novoštokavsko prenošenje akcenta: *vodê, rûkê, razgovârâ;*
- o Izostavljanje postakcentaskih dužina, ili njihovo korištenje na mjestu gdje ih ne bi trebalo koristiti: *kòverta, špòrêt;*
- o Neprenošenje akcenta na odričnu riječcu *ne* s arhaičnih glagolskih oblika:
ne omoguâvâm, ne odgovârâm;
- o Prenošnje akcenta na riječ ispred u situacijama u kojima to ne bi trebalo činiti:
dâ idêmo dâ vidim;
- o Pogrešno akcentiranje ijekavizama: *lĭjevak, bjêl;*
- o Dvostruko akcentiranje riječi u situacijama u kojima to ne bi trebalo činiti:
Allâhá mi, nâzâd/nâzâd;
- o Dva načina akcentiranja iste riječi, ali su oba nepravilna: *satelĭtskâ /sâtelitskâ;*
- o Pogrešno akcentiranje pojedinih orijentalizama: *ðhlâk, mĕvlūd, čôrba;*
- o Greške u situacijama kada akcent može imati semantičku funkciju:
On lîči na njega. / On lĭči na njega,
hâtib/hâtīb – zaručnik/predavač, pripovjedač.
- o Neispravno akcentiranje nekih domaćih toponima/hidronima: *Mâglâj, Kozârac, Vâreša* (gen. jd. od) *Sârâjevu* (lok. jd.), *Úna;*

- o Greške u akcentiranju nekih oblika superlativa: *nájbolji*, *nájbrži*;
- o Pogrešno akcentiranje deminutiva: *iglǎca*, *igrǎca*, *gumǎca*;
- o Pogrešno akcentiranje riječi engleskog porijekla: *skôr/skôr*, *kòrnēr/kòrner*.

Registrirane akcenatske greške kod učenika možemo analizirati i u pogledu kvantiteta (dugi i kratki slogovi) i kvaliteta akcentiranih slogova (podizanje ili spuštanje intonacije). S tim u vezi zabilježili smo sljedeće situacije:

- Pogreške u kvantitetu sloga (odabir dugog akcenta umjesto kratkog i obratno):
pósudba/pòsudba, *grôžđe/grôžđe*, *gûžva/gûžva*;
- Pogreške u kvalitetu sloga (odabir uzlaznog akcenta umjesto silaznog i obratno)
hémija/hêmija *àhlāk/àhlāk*;
- Pogreške i u kvantitetu i u kvalitetu akcentovanog sloga:
zdràvlje/zdrávlje, *njěžnōst/njéžnōst*;
- Pogreške u mjestu i kvantitetu akcentiranih slogova:
rǎzbijen/razbijen;
- Pogreške u mjestu i kvalitetu akcentiranih slogova:
partnéra (gen. jd.)/pàrtnera (gen. jd.);
- Pogreške u mjestu kratkouzlaznog akcenta:
digrēsija/digrèsija;
- Ispravno određeno mjesto akcenta, ispravno određen i kvalitet i kvantitet, ali je prisutna pogreška u postakcenatskoj dužini:
sposóbnost/sposóbnōst, *zàpamtio/zàpāmtio*, *ùpravnik/ùprāvník*;
- Pogreške i u akcentu i u dužini:
próblem/pròblēm *rǎspremim/ràsprēmīm*.

Učenici Medrese dolaze iz raznih krajeva našega kantona, pa i šire. Prema tome, oni svojim govorima uglavnom predstavljaju osobenosti govora cjelokupnog stanovništva mjesta iz kojih dolaze.

Određeni broj registriranih grešaka vezan je za gotovo cijeli naš kanton, posebno njegov ruralni dio, dok su neke greške vezane samo za neka mjesta:

- Zvornik i Sapna: *gòla* (gen. jd.), *gòlovi* (množ.), *Alláhá mi*, *sàtelitská*, *vràtima*, *gòdište*, *zà vas*, *zà nas*, *pósudba* itd.
- Gračanica i Srebrenik: *pòdēm*, *ràzbijen*, *iglìca* itd.
- Živinice i Kalesija: *hémija*, *hóra* (gen. jd.), *sóka* (gen. jd.), *zdràvlje* itd.
- Banovići: *sòka*
- Maglaj i Tešanj: *òn*, *ònda*, *znáči*, *níje* itd.

Primijećeno je da su akcenatske pogreške, te općenito jezičke greške, više zastupljene kod učenika nižih razreda nego kod starijih učenika. Posebna zasluga za to pripada kvalitetnim predavanjima iz predmeta *Bosanski jezik i književnost*, te uspješnom radu mnoštva sekcija u sklopu vannastavnih aktivnosti: Žurnalistička sekcija, Recitatorska sekcija, Prevodilačka sekcija, Debatna sekcija itd.

5. LITERATURA

1. Barić, Eugenija i dr., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
2. Čedić, Ibrahim i dr., *Rječnik bosanskog jezika*, Institut za jezik Sarajevo, Sarajevo, 2007.
3. Jahić, Dževad, Halilović, Senahid, Palić, Ismail, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.
4. Mulić, Malik, *Pregled ruske i srpskohrvatske akcentuacije*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1985.
5. Nikolić, Berislav, *Osnovi mlađe novoštokavske akcentuacije*, Beograd, 1970.

6. Peco, Asim, *Osnovi Akcentologije srpskohrvatskog jezika*, Naučna knjiga, Beograd, 1985.
7. Silić, Josip, Pranjković, Ivo, *Gramatika hrvatskog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
8. Stevanović, Mihailo, *Savremeni srpskohrvatski jezik I*, Naučna knjiga, Beograd, 1975.
9. Škaljić, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1989.